

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi C-14/23

XXX

versus

État belge, keda esindab secrétaire d'État à l'Asile et la Migration

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Conseil d'État (Belgia))

Euroopa Kohtu (viies koda) 29. juuli 2024. aasta otsus

Eelotsusetaotlus – Sisserändepoliitika – Direktiiv (EL) 2016/801 – Kolmandate riikide kodanike õpingute eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimused – Artikli 20 lõike 2 punkt f – Õpingute eesmärgil liikmesriigi territooriumile lubamise taotlus – Muud eesmärgid – Viisa andmisest keeldumine – Taotluse tagasilükkamise põhjused – Ülevõtmata jätmine – Kuritarvituste keelu üldpõhimõte – Artikli 34 lõige 5 – Liikmesriikide menetlusautonoomia – Põhiõigus tõhusale õiguskaitsevahendile – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47

- Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne – Sisserändepoliitika – Kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse, õpilasvahetusprogrammides või haridusprojektides osalemise ja au pair'ina töötamise eesmärgil riiki sisenemine ja seal elamine – Direktiiv 2016/801 – Riiki lubamise taotluse tagasilükkamise põhjused – Muud eesmärgid elamisloa saamiseks kui on esitatud riiki lubamise taotluses – Selle põhjuse liikmesriigi õigusesse ülevõtmata jätmine – Õpilasviisa andmisest keeldumine, kuna taotlejal ei ole tegelikult kavatsust õppida – Lubatavus – Liidu õigusest tuleneva kuritarvituste keelu üldpõhimõtte kohaldamine (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2016/801, artikli 3 punkt 3, artikli 5 lõige 3, artiklid 7 ja 11, artikli 20 lõike 2 punkt f ning artikkel 24)*

(vt punktid 35–39, 41, 47, 48, 50, 51, 53–55 ja 58 ning resolutsiooni punkt 1)

- Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne – Sisserändepoliitika – Kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse, õpilasvahetusprogrammides või haridusprojektides osalemise ja au pair'ina töötamise eesmärgil riiki sisenemine ja seal elamine – Direktiiv 2016/801 – Menetlustagatiseid ja läbipaistvus – Õpilasviisa andmisest keeldumine – Liikmesriikide kohustus näha ette menetlus, mis tagab selle otsuse kohtus vaidlustamise võimaluse – Liikmesriigi õigusnormid, mis näevad õiguskaitsevahendina ette üksnes tühistamiskaebuse – Lubatavus – Tingimused (Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikkel 47; Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2016/801, artikli 34 lõige 5)*

(vt punktid 60–67 ja resolutsiooni punkt 2)

Kokkuvõte

Euroopa Kohus, kellele Conseil d'État (Belgia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) esitas eelotsusetaotluse, tegi otsuse esiteks liikmesriigi õiguse kohta keelduda kolmanda riigi kodanikule õpingute eesmärgil viisa andmisest, kui tal puudub tegelik kavatsus õppida, ning teiseks selle otsuse kohtuliku kontrolli ulatuse kohta, lähtudes direktiivis 2016/801¹ ette nähtud menetluslikest tagatistest.

Põhikohtuasja kassaator, kes on kolmanda riigi kodanik, esitas 2020. aasta augustis viisataotluse, et Belgias õppida. Talle keelduti viisa andmisest põhjendusel, et vastuolud tema õpingukavas näitavad, et tal ei ole tegelikult kavatsust Belgias õppida. Põhikohtuasja kassaator nõudis seejärel Conseil du contentieux des étrangers'is (välismaalaste asjade halduskohus) selle otsuse tühistamist. Kuna see kohus jättis tema nõude rahuldamata, esitas põhikohtuasja kassaator eelotsusetaotluse esitanud kohtule kassatsioonkaebuse.

Kassatsioonkaebuses tõi põhikohtuasja kassaator muu hulgas esile, et Belgia õigusesse ei ole üle võetud direktiivi 2016/801 sätet², mis lubab liikmesriigil lükata tagasi riiki lubamise taotluse, kui on tõendatud, et kolmanda riigi kodanik kavatseb elada riigis muul eesmärgil kui see, milleks ta luba taotleb. Lisaks väidab ta, et Conseil du contentieux des étrangers'i (välismaalaste asjade halduskohus) teostatava kontrolli kord, mis piirdub õiguspärasuse kontrolliga, on vastuolus liidu õigusest tulenevate nõuetega³.

Kuivõrd eelotsusetaotluse esitanud kohtul oli kahtlusi selle kohta, kas neil asjaoludel saab Belgia territooriumile sisenemise taotluse tagasi lükata ning milline on sellise taotluse tagasilükkamise otsuse üle teostatava kohtuliku kontrolli ulatus, otsustas ta esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse.

Euroopa Kohtu hinnang

Esiteks tõdes Euroopa Kohus, et direktiivi 2016/801 artikli 5 lõike 3 kohaselt on liikmesriigid kohustatud väljastama loa elada riigis õpingute eesmärgil taotlejale, kes vastab nimetatud direktiivis sätestatud nõuetele⁴. Üheski nõudes ei viidata aga sõnaselgelt tegelikule kavatsusele asjaomase liikmesriigi territooriumil õppida.

Samas ei tohi liidu õiguse üldpõhimõtte kohaselt õigussubjektid liidu õigusnorme ära kasutada pettuse või kuritarvituse eesmärgil. Järelikult peab liikmesriik keelduma liidu õigusnormide kohaldamisest, kui neile ei tugineta mitte nende sätete eesmärkide saavutamiseks, vaid selleks, et saada liidu õigusest tulenev eelis, kuigi selle eelise saamise tingimused on täidetud üksnes formaalselt.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/801 kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse, õpilasvahetuseprogrammides või haridusprojektides osalemise ja *au pair*'ina töötamise eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta (ELT 2016, L 132, lk 21).

² Direktiivi 2016/801 artikli 20 lõike 2 punkti f kohaselt võib liikmesriik taotluse tagasi lükata, kui tal on tõendeid või tõsine ja objektiivne alus arvata, et kolmanda riigi kodanik kavatseb elada riigis muul eesmärgil kui see, milleks ta riiki sisenemiseks luba taotleb.

³ Direktiivi 2016/801 artikli 34 lõige 5 paneb liikmesriikidele kohustuse näha ette võimalus vaidlustada riiki lubamise taotluse tagasilükkamise otsus.

⁴ Vt direktiivi 2016/801 artiklid 7 ja 11.

Seega, kuigi direktiivi 2016/801 artikli 20 lõike 2 punktis f on ette nähtud, et asjaomane liikmesriik võib tagasi lükata riigi territooriumile lubamise taotluse juhul, kui tal on tõendid või tõsine ja objektiivne alus arvata, et kolmanda riigi kodanik kavatses elada riigis muul eesmärgil kui see, milleks ta luba taotleb, ei välista see sätte liidu õigusest tuleneva kuritarvituste keelu põhimõtte kohaldamist, kuna selle põhimõtte kohaldamine ei sõltu ülevõtmise tingimusest, nagu see on direktiivi sätete puhul.

Järelikult, kui tegemist on õpingute eesmärgil riiki lubamise taotlusega, tuleb sellise kuritarvituse tuvastamiseks teha kindlaks, kas asjaomane kolmanda riigi kodanik on riiki lubamise taotluse esitanud, omamata tegelikku kavatsust põhitegevusena õppida täiskoormusega kõnealuses liikmesriigis tunnustatud kõrgharidusele vastava kvalifikatsiooni omandamiseks.

Sellegipoolest võib riiki lubamise taotluse tagasi lükata vaid siis, kui selle kuritarvituslik laad ilmneb piisavalt selgelt kõigist asjakohastest asjaoludest, mis on pädevale ametiasutusele kättesaadavad. Selles kontekstis tuleb märkida, et kuna asjaolud, mis võimaldavad järeldada, et õpingute eesmärgil riiki lubamise taotlus on kuritarvitav, on igal konkreetsel juhul eriomased, ei ole võimalik koostada ammendavat loetelu asjakohastest asjaoludest. Järelikult ei või sellise taotluse võimalikku kuritarvitavat laadi eeldada teatud asjaolude alusel, vaid seda tuleb uurida juhtumipõhiselt, hinnates individuaalselt iga taotlusega seotud kõiki asjaolusid. Olgu märgitud, et pädev asutus peab viima läbi kõik kohased kontrollid ja nõudma tõendeid, mis on vajalikud selle taotluse individuaalseks hindamiseks, paludes vajaduse korral taotlejal esitada selle kohta täpsustusi ja selgitusi.

Mingil juhul ei saa kuritarvitamise kaudseks tõendiks pidada asjaolu, et õpingute eesmärgil riiki lubamise taotluse esitanud kolmanda riigi kodanikul on ka kavatsus tegeleda asjaomase liikmesriigi territooriumil muu tegevusega, eelkõige juhul, kui see tegevus ei mõjuta seda taotlust põhjendavaid õpinguid põhitegevusena. Seevastu võivad vastuolud taotleja õpingukavas olla ka üheks objektiivseks asjaoluks kuritarvituse tuvastamise puhul, kui tema taotlus on tegelikult esitatud muul kui õppimise eesmärgil – tingimusel, et need vastuolud on piisavalt selged ja neid hinnatakse juhtumi kõiki konkreetseid asjaolusid arvestades. Seega ei piisa ainuüksi asjaolust, mida võib kõrghariduse omandamisel pidada tavapäraseks, näiteks õpitava eriala muutmisest, et tõendada, et puudub tegelik kavatsus selle liikmesriigi territooriumil õppida. Samamoodi ei viita pelk asjaolu, et kavandatavad õpingud ei ole otseselt seotud taotletavate kutsealaste eesmärkidega, tingimata sellele, et puudub tahe tegelikult tegeleda riiki lubamise taotlust põhjendavate õpingutega.

Teiseks, riiki lubamise taotluse tagasilükkamise otsuse kohtuliku kontrolli suhtes tuletas Euroopa Kohus kõigepealt meelde, et direktiivi 2016/801 artikli 34 lõikes 5 ette nähtud kaebemenetluse tunnused tuleb kindlaks määrata kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikliga 47. Niisiis on harta artikli 47 kohaselt vajalik tagada, et esialgse haldusotsuse peale – millega lükatakse tagasi huvitatud isiku taotlus – esitatud õiguskaitsevahend oleks tõhus ja selle otsuse tühistamise korral tehtaks kiiresti uus otsus, mis on kooskõlas kohtu tühistamisotsuses sisalduva hinnanguga.

Sellest järeldub, et õpingute eesmärgil liikmesriigi territooriumile lubamise taotluste puhul piisab harta artikli 47 nõuete täitmiseks põhimõtteliselt asjaolust, et asja menetleval kohtul on üksnes õigus tühistada pädeva asutuse otsus, millega on selline taotlus tagasi lükatud, ilma et ta saaks asendada selle ametiasutuse hinnangu enda omaga või teha uue otsuse – tingimusel, et see ametiasutus on seotud selle otsuse tühistamise otsuses sisalduva hinnanguga. Lisaks peab sellisel juhul olema tagatud, et selle õiguskaitsevahendi kasutamise tingimused ja vajaduse korral selle

kohta tehtud kohtuotsuse täitmine võimaldaksid põhimõtteliselt teha kiiresti uue otsuse, mistõttu kolmanda riigi kodanik, kes on piisavalt hoolas, saaks kasutada talle direktiivist 2016/801 tulenevaid õigusi täieulatuslikult.